

Πρόταση διδακτορικής διατριβής (Αγγελική Παππά)

Προτεινόμενος τίτλος: Η ρητορική του αδελφικού δεσμού στην αττική δικανική ρητορεία.

Επόπτρια: Ροζαλία Χατζηλάμπρου, Επίκουρη Καθηγήτρια Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας (ΕΚΠΑ)

Αναντίρρητα, ο θεσμός της οικογένειας στην κλασική Αθήνα έχει αποτελέσει αντικείμενο μελετών και έχει εξεταστεί υπό κοινωνικο-ιστορικό, ανθρωπολογικό, κοινωνιολογικό, νομικό και οικονομικό πρίσμα. Στο πλαίσιο της έρευνας αναφορικά με την οικογένεια και τα διάφορα ζητήματα που εγείρονται γύρω από τον συγκεκριμένο θεσμό, πλήθος ερευνητών έχει επιχειρήσει - ο καθένας από το δικό του πεδίο θεώρησης- να εξετάσει τις σχέσεις που αναπτύσσονταν μεταξύ των μελών ενός *οίκου*, έχοντας ως κύριο πεδίο έρευνας ποικίλα γραμματειακά είδη (ρητορεία, ιστοριογραφία, κωμωδία, τραγωδία, κ.ά.) και επιγραφές.

Η προτεινόμενη διδακτορική διατριβή αποβλέπει στο να επικεντρώσει και να οριοθετήσει το πεδίο μελέτης της στις αδελφικές σχέσεις και στο πώς αυτές αποτυπώνονται και αξιοποιούνται στην αττική δικανική ρητορεία του 5^{ου} και 4^{ου} αιώνα. Καμιά έως τώρα μελέτη δεν έχει εξετάσει το πώς χρησιμοποιείται ρητορικά ο αδελφικός δεσμός στους δικανικούς λόγους και αυτό το βιβλιογραφικό «κενό» αποπειράται να καλύψει η παρούσα διατριβή.

Η εργασία θα διαρθρωθεί σε τρεις βασικούς άξονες. Αρχικά, θα επιχειρηθεί να παρουσιαστεί μια ολιστική θεώρηση του αδελφικού δεσμού στην Αθήνα των κλασικών χρόνων επί τη βάση όλων των αρχαίων πηγών. Επιπροσθέτως, θα μνημονευτούν οι προβληματικές που έχουν ανακύψει γύρω από το συγκεκριμένο θέμα και έχουν απασχολήσει την έρευνα έως σήμερα. Στη δεύτερη και εκτενέστερη ενότητα της διατριβής, θα εξεταστεί η ρητορική χρήση των αδελφικών σχέσεων στα κείμενα της αττικής δικανικής ρητορείας. Κατά τη μελέτη, θα γίνει αποδελτίωση όλων εκείνων των χωρίων στα οποία γίνεται άμεση και έμμεση μνεία στις σχέσεις μεταξύ αδελφών και εν συνεχεία θα επιχειρηθεί να γίνει μια ομαδοποίηση και κατηγοριοποίηση των λόγων με βάση τη ρητορική που εκάστοτε χρησιμοποιείται. Βασικά ερωτήματα που θα απασχολήσουν το συγκεκριμένο μέρος της διατριβής αφορούν στο κατά πόσο και πώς η ρητορική του αδελφικού δεσμού παραμένει ίδια ή μεταβάλλεται ανάλογα με το φύλο και τον αριθμό των

αδελφών, τη σειρά γέννησής τους, το είδος της αδελφικής σχέσης (αμφιθαλή ή ετεροθαλή αδελφία, ομοπάτρια ή ομομήτρια), το status των γονιών τους (ειδικότερα όταν εγείρονται υποψίες για το status της μητέρας). Επιπλέον, θα διερευνηθεί το πώς τα ρυθμιστικά πεδία του νόμου, οι διάφορες πρακτικές και οι θεσμοί που ήταν συνυφασμένοι με την οικογένεια, όπως ο γάμος (είτε των αδερφών είτε ενός εκ των γονέων μετά από διαζύγιο ή το θάνατο του άλλου συζύγου), η προίκα, η υιοθεσία, η επιτροπεία, η σύναψη διαθήκης, η διεκδίκηση κληρονομιάς επιδρούν στη ρητορική των σχέσεων μεταξύ αδελφών.

Παράλληλα, θα εξεταστεί η επιχειρηματολογία (ἄτεχνοι και ἔντεχνοι πίστες) που χρησιμοποιείται γύρω από το υπό εξέταση θέμα και με την οποία κάθε φορά ο ομιλητής αναδεικνύει το σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει η παράμετρος των αδελφικών σχέσεων στην υπόθεσή του (εὔρεσις/inventio), στον τρόπο με τον οποίο την εκφέρει (λέξις/elocutio) και στα μέρη του λόγου που επιλέγει να την τοποθετήσει (τάξις/dispositio). Στο τελευταίο μέρος της προς εκπόνηση εργασίας, θα διατυπωθούν τα συμπεράσματα που θα εξαχθούν από την προσεκτική μελέτη των δικανικών λόγων σε συνάρτηση με τα κριτήρια και την κατηγοριοποίηση που θα έχει προηγηθεί.